

Het Grote NAVO College

Christ Klep

 MONTESQUIEU INSTITUTE
VAN WETENSCHAP NAAR SAAMENLEVING

 **NIEUWS
POORT**

 JASON

**HAAGSCH
COLLEGE
MAGAZINE**

Beste bezoeker van het Haagsch College

Welkom bij een nieuw Haagsch College! In samenwerking met JASON verzorgt militair historicus Christ Klep vanavond het Grote NAVO College. Nu de veiligheid van het Westen onder druk staat, is er weer volop aandacht voor de NAVO. Met de onrust in het Midden-Oosten wordt het militaire bondgenootschap geconfronteerd met nieuwe bedreigingen. Tegelijkertijd doemen met het spierballengedrag van Poetin spoken op uit het verleden. Hoogste tijd dus om het militaire bondgenootschap onder de loep te nemen.

Het is niet lang geleden dat er twijfels werden geuit over de NAVO. Dat kwam niet omdat lidstaten te weinig uitgaven aan hun krijgsmacht. Ook lag het niet aan haar moeizame relatie met het Oosten, de meeste voormalig Sovjet-staten waren inmiddels lid. Nee, er werd hardop afgevraagd of de NAVO nog bestaansrecht had. De oude vijand was immers verworpen tot een gedecimeerde en prettige gesprekspartner en het Westen zag zich onbedreigd.

Hoe anders is de situatie nu. Conflicten aan de randen van Europa bedreigen de veiligheid van het continent. Rusland mengt zich actief in het oosten van Oekraïne en voormalige Sovjet-staten voelen zich bedreigd. De strijd in het Midden-Oosten bereikt met aanslagen de straten van Europese hoofdsteden. Het leidt tot nieuwe vragen over de NAVO. De noodzaak van militaire samenwerking mag dan wel weer gevoeld worden, het geloof in de NAVO is niet overal even sterk.

Hoe gaat het oude bondgenootschap om met deze snel veranderende wereld, waarin ook nieuwe grootmachten ten tonele verschijnen? Christ Klep analyseert vanavond de krachten en zwaktes van de NAVO.

Inhoudelijke goodiebag

Als dank voor uw komst bieden we u deze inhoudelijke goodiebag aan. Hierin vindt u een aantal informatieve en verdiepende artikelen, tot stand gekomen in samenwerking met het Montesquieu Instituut en Repro van der Kamp.

Ook blikken we even terug op het uitverkochte Grote Vluchtelingen College van Paul Scheffer. Meer foto's en video's van eerdere colleges vindt u op onze website haagschcollege.nl.

Agenda Haagsch College

Het Haagsch College organiseert ook de komende maanden weer actuele colleges. Deze colleges kunt u nu alvast in uw agenda zetten:

Opmars van de robot - 6 juni in de Koninklijke Schouwburg

De robot komt er dus aan. Maar wat betekent dit voor ons als werknemer en voor onze economie? Econoom en journalist voor RTL Z en het Financieel Dagblad Mathijs Bouman, laat in zijn Haagsch College zien welke gevolgen de robotisering van de economie voor ons heeft. Zitten we straks allemaal werkloos thuis? Of wordt de robot onze beste vriend en hebben we er alleen maar voordeel van?

Het Grote Brexit College - in het WTC Den Haag

Stapt Groot-Brittanie uit de EU en wat betekent dat voor ons? Drie dagen voordat de Britten in een referendum over hun EU-lidmaatschap mogen stemmen geeft Arend Jan Boekestijn een college over gevolgen van een eventueel vertrek. Wordt de handel met Britten lastiger? Verliest de EU aan macht zonder Groot-Brittanie? En zullen andere landen het voorbeeld volgen en ook een referendum uitschrijven om de EU te verlaten?

Arend Jan Boekestijn is historicus aan de Universiteit Utrecht, columnist bij Elsevier en voormalig VVD-Kamerlid.

Wilt u vaker interessante en onderhoudende colleges bijwonen over actuele thema's? Houd onze website haagschcollege.nl in de gaten voor onze komende events. We kijken er naar uit u de volgende keer weer te begroeten.

De initiatiefnemers van het Haagsch College,
Freek Ewals en Vincent Rietbergen

KONINKLIJKE
SCHOUWBURG

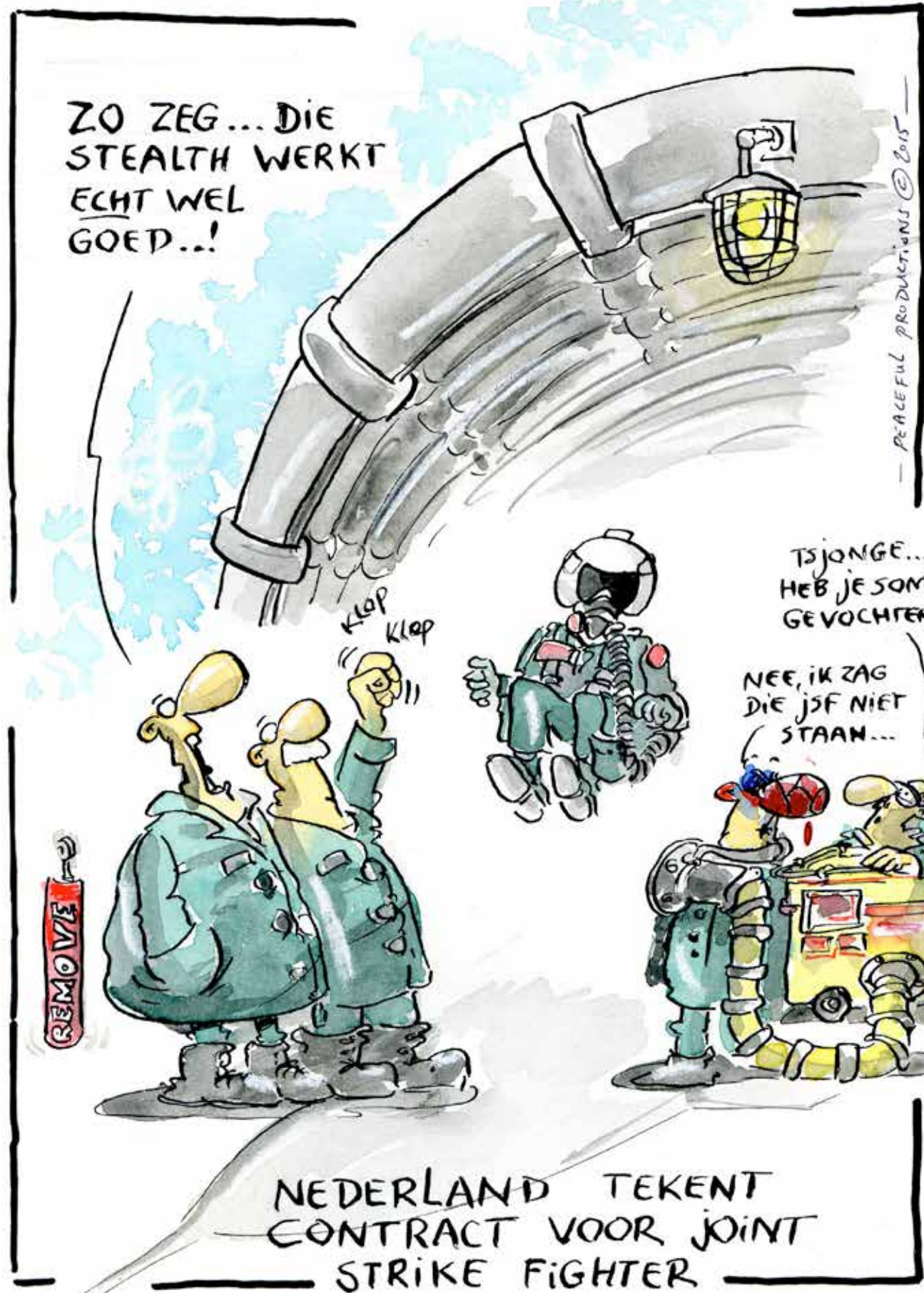
Robot College

door econoom Mathijs Bouman

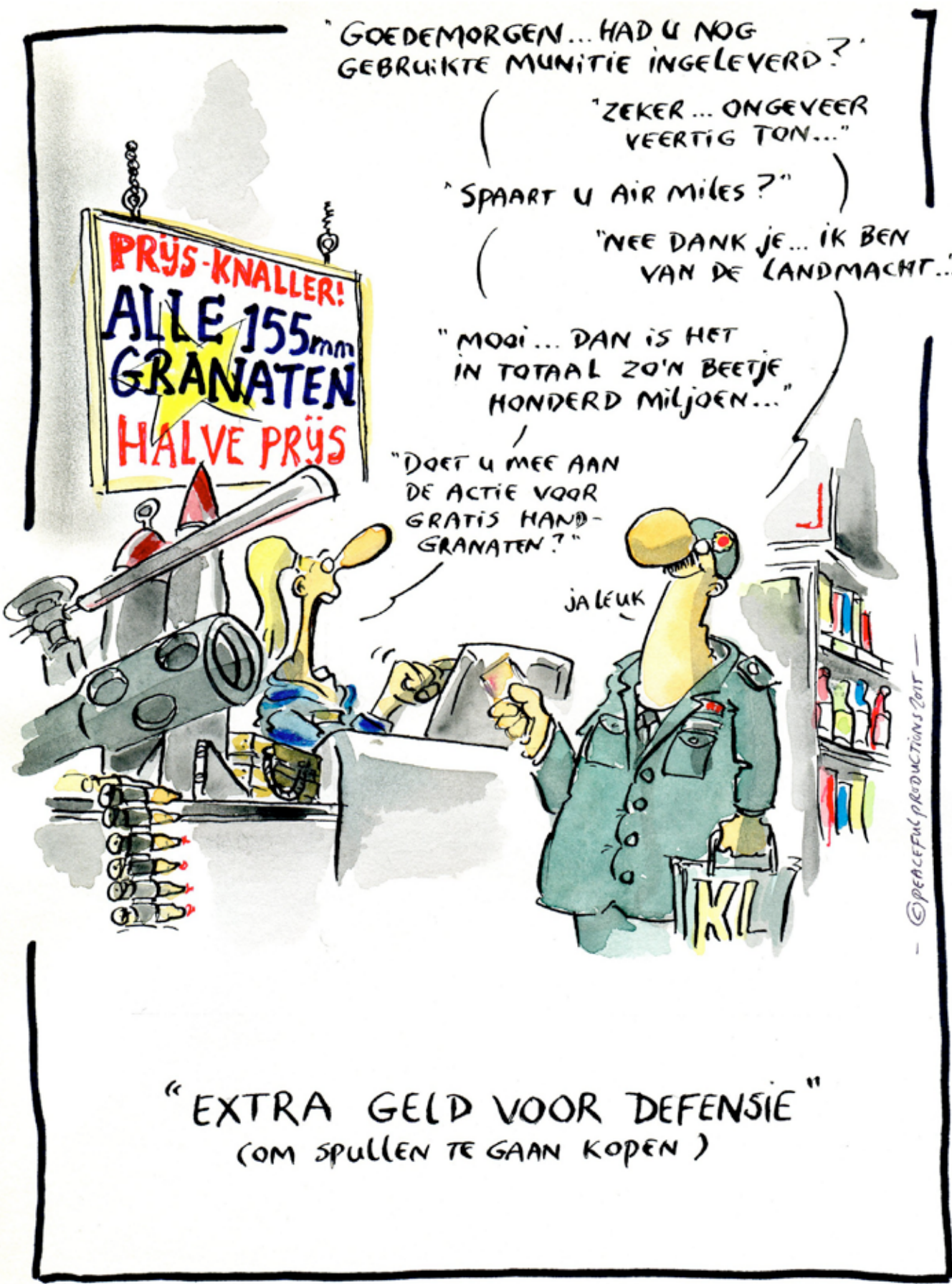
Maandag 6 juni

HAAGSCH
COLLEGE

ks.nl

Door Christ Klep, gepubliceerd in Checkpoint, maandblad voor veteranen

"GOEDEMORGEN... HAD U NOG GEBRUIKTE MUNITIE INGELEVERD?"

"ZEKER... ONGEVEER VEERTIG TON..."

"SPAART U AIR MILES?"

"NEE DANK JE... IK BEN VAN DE LANDMACHT..."

"MOOI... DAN IS HET IN TOTAAL ZO'N BEETJE HONDERD MILJOEN..."

"DOET U MEE AAN DE ACTIE VOOR GRATIS HANDB-GRANATEN?"

JALEUK

"EXTRA GELD VOOR DEFENSIE"
(OM SPULLEN TE GAAN KOPEN)

© Peaceful Productions 2015

Door Christ Klep, gepubliceerd in Checkpoint, maandblad voor veteranen

Listen to Trump: Europe must strengthen its role in NATO

By Rik van Dijk
Editor-in-Chief JASON Magazine

*We are getting ripped off by every country in NATO, where they pay virtually nothing, most of them.”[1]*The presidential travelling carnival that is Donald Trump spoke openly to his audiences about dissolving what he regarded was an obsolete military partnership because of the free rider attitude of its allies. Surprise and outrage followed in his tracks, as has become routine to any words leaving the lips of the extravagant businessman turned political powerhouse. But in the dark slipstream of the media fallout a different tone was also recognizably heard in the United States. Maybe he’s right, why should we be in NATO? We pay for everything and we get nothing in return.

Deputy Secretary General Alexander Vershbow spoke in The Hague last April where he addressed some of the same problems in the organization that Trump shouts off his giant star and striped stages to the crowd, albeit in a much more serious manner. The financial role of the U.S. is too great, and none of its European partners seem willing to step up their

game and budget to relieve the enormous financial burden of the US. This situation will not be sustainable for much longer. The spending deficit is made all the more painful by the recent events in Ukraine. In an interview with The New York Times Trump said *“Look at Germany, you look at other countries. It was all about us [the U.S.] and Russia. And I wondered, why is it that countries that are bordering the Ukraine- why is that they are not more involved?”[2]*. At the same time the businessman casually declared he was totally ‘for Ukraine’, claiming he has many friends living there. But again Trump’s barrage of populist rhetoric contains some truth, which especially resonates with an American audience whom are fed up paying for the wars of others thousands of miles away.

The Financial Problem

For a longer time the Americans have been fed up with paying the bill on every occasion, especially since their

economy is barely recovering from the 2008 financial meltdown. President Obama addressed the lackluster attitude of the European partners in his last State of the Union address. The financial argument is a recurrent problem in discussions about NATO relevancy, especially the structural unwillingness of Europe to live up to its fair amount.

In 2011 then-Defense Secretary Robert Gates fumed against the heavy share that the United States had to pay for NATO. According to him the US paid for 75% of all military costs of NATO, although this number is misleading since it indicates total defense spending by member states not the amount spent on NATO. A better estimate is somewhere around 22% in 2015.

What is troubling the US more than its own high expenditure is the failure of European partners to carry their fair share. In 2015 only 5 of the 28 members spent the 2% of GDP agreed on in the NATO Treaty. And while European politicians have been rudely disturbed from their peaceful hibernation under NATO's warm aegis due to Russian aggression, defense spending will not reach the agreed 2% in a majority of states this year.

Rash and Dangerous

Former four-star Admiral James Stravdis accused Trump's comments on NATO of being very dangerous. The alliance matters to the US because it allows them to keep the global society free, the seas open and nations that share the same values safe. NATO is an alliance, he argues, of likeminded states interested in promoting liberal democracy and the rule of law. Furthermore it allows the US access to the unstable regions in the world through Europe's strategic location, making the European bases of NATO effective and relevant in the 21st century. Also the defense and intelligence communities of the US and its EU partners are heavily intertwined and a break up of NATO would sever these.[3]

The most ambitious state building projects in Europe, the

creation of Westernized liberal democracies in the former Soviet satellite states of Poland, Hungary and Estonia, happened under the protecting gaze NATO. A dissolving of the alliance would put these states at risk of falling back to Putin's sphere of influence. But it were not European countries providing this shield for state building. Like during Western Europe's own restoration after the second World War it were American guns and American tanks that provided the required safety. European partners should recognize the value of American military support had for the safety of this continent and stop taking for granted that those American guns will always keep the continent safe.

Trump's outbursts are rash and not thought through policy-wise but Europe cannot forever rely on the U.S. to have its back. As Security expert Job C. Henning states, NATO is stuck in its "holiday from history:" 1990's worldview where Russia's interests are no threat and the Eastern European borders do not have to be protected.[4]

As the Polish minister of Foreign Affairs Witold Waszczykowski argues "NATO was born out of necessity" and that all partners have a common interest in deterring aggression of any state. *"It means re-invigorating NATO's basic tenets. It means the United States sticking to the idea that it shares a common worldview with its European partners — and Western Europeans recognizing the geopolitical reality by extending more support to their allies on the vulnerable eastern fringes of NATO."*[5] Poland, one of the few countries reaches the magical 2% in spending, feels threatened by Russia and looks to NATO for security.

However Putin's newfound aggression is also providing an opportunity to make NATO relevant again. Ukraine was and still can be a chance for the European partners to take a lead in the alliance against Russian aggression.

The European partners have in the past shown incompetence in coordinating their defense policy. The EU response to the revolution in Libya five years ago pointed this out mercilessly, when the UK, France, Germany and Italy were unable to create a concerted strategy for the flaring civil war. It was not until NATO led by the United States joined the fray that an effective military campaign could be mounted. One EU diplomat declared the Common Foreign and Security Policy dead and was looking for a sand dune to bury it under. The European partners have not proven themselves capable of leading a coherent military alliance and need the U.S. to assist them every step of the way.

New European Vigor

During the Warsaw Summit this July NATO Secretary Jens Stoltenberg seeks to engage in a much stronger cooperation

with the EU than has happened the decades before. As the EU is faced with a war in Ukraine and the refugee crisis as a result of the Syrian civil war, European leaders are in a very uncomfortable position.

Mr Stoltenberg is expecting three things to come out of the summit. The first will be a joint statement from him and his EU counterparts on hybrid, maritime, and cyber-security co-operation. The second is the creation of a playbook for dealing with a range of hybrid-warfare scenarios, to speed up decision-making and answer in advance questions about who does what. The third will be linked EU-NATO exercises next year to test reactions to an emerging hybrid-warfare threat. For the EU this could be a way forward to contributing in a significant way to the protection of its own continent and to show to the Americans it is willing to carry its own burden.

Mr. Stoltenberg also announced in February that NATO will execute patrols in the Aegean Sea to assist in stopping human trafficking and illegal migration. Careful not to militarize their effort, NATO is only providing reconnaissance and surveillance assistance. For NATO, the assistance is an act of good faith towards Europe and an effective strategy to boost its reputation among the public.

A strong cooperation between NATO and the EU may give a new and fresh dimension to the alliance as it prepares itself to fight terrorists and the immigrant crisis. It is a chance for NATO to cast itself in a new light, to become a new shield against problems of the 21st century as it did the for the 20th century. Providing safety against the new Russian aggression and playing an effective role in the refugee crisis will make NATO relevant in Europe. Moreover it will force European to invest heavily in the alliance as a useful instrument to keep their citizens safe, hopefully solving the growing American frustration about the financial problem.

NATO's reaction after Putin's aggression is perhaps the most positive note. As the ghost of its old nemesis threatens

Europe's Eastern border, a spearhead force of 4000 is being trained in Poland and the Baltic states as a show of strength. Moreover, six European states have pledged to lead the rapid response force the coming years, with UK Defense secretary Michael Fallon, whose state leads the force in 2017, declaring that "*strong words require firm action.*"[6] Let us hope his words indeed lead to a renewal of European vigor in the alliance because should a Trump presidency happen, a strong European presence in NATO will serve as a useful counterweight against a rash US president.

Sources

- [1] <https://www.washingtonpost.com/news/fact-checker/wp/2016/03/30/trumps-claim-that-the-u-s-pays-the-lions-share-for-nato/>
- [2] http://www.nytimes.com/2016/03/27/us/politics/donald-trump-transcript.html?_r=0
- [3] <http://foreignpolicy.com/2016/03/22/the-brussels-bombings-highlight-just-how-wrong-trump-is-about-nato/>
- [4] <http://warontherocks.com/2016/03/radically-rethinking-nato-and-the-future-of-european-security/>
- [5] http://foreignpolicy.com/2016/04/25/natos-eastern-front-is-being-tested-poland-warsaw-summit/?wp_login_redirect=0
- [6] <https://www.gov.uk/government/news/uk-confirms-lead-role-in-nato-spearhead-force>

Other Sources

- <http://foreignpolicy.com/2016/04/01/is-nato-still-relevant-trumps-not-the-only-one-asking/>
- <http://www.economist.com/news/europe/21698248-new-threats-are-forcing-nato-and-eu-work-together-buddy-cops?force=scn/fb/te/pe/ed/buddycops>
- http://www.brookings.edu/fp/projects/1999nato_reportch1.pdf
- http://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_125358.htm
- <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a523296.pdf>

HAAGSCH COLLEGE

HET GROTE BREXIT COLLEGE

Arend Jan Boekestijn over de gevolgen van een eventueel vertrek

20 juni 2016 @ WTC Den Haag
Reserveer nu: haagschcollege.nl

REPRO- VAN DE KAMP

WORLD TRADE CENTER
THE HAGUE

Universiteit
Leiden

Governance and Global Affairs

Een verdeeld bondgenootschap

Door Benjamin Bouwer,
redacteur JASON Magazine

Inleiding

Sinds de deelname van de Koerden in de strijd tegen de Islamitische Staat is de oorlog in Syrië nog complexer geworden. De Koerden in Syrië hebben bewezen een waardevolle partner te zijn, aan de door de Amerikanen geleide internationale coalitie, in de strijd tegen de Islamitische Staat (IS). Hierdoor kan een grondoffensief door de coalitie vermeden worden, aangezien de Koerden op de grond strijden tegen IS en hierbij vanuit de lucht gesteund worden door de coalitie. Dit is echter geen garantie voor een succesvolle afloop van het slepende conflict in Syrië.

Een reeks aanslagen op Turks grondgebied hebben ertoe geleid dat de spanningen tussen Turkije en de Koerden zijn opgelopen. Hierdoor zou de internationale coalitie in een moeilijk parket kunnen komen te zitten. Enerzijds zijn de Koerden onmisbaar in de strijd op Syrisch en Iraaks grondgebied tegen de Islamitische Staat, maar anderzijds vormt Turkije een goede buffer tussen Europa en het Midden-Oosten.

In dit artikel zal worden uiteengezet waarom de strijd tussen de Koerden en Turkije zou kunnen leiden tot een breuk binnen de internationale coalitie.

Turks-Koerdische Conflict

De Koerden worden in Turkije al decennia lang onderdrukt. Hoewel de oprichter van Turkije, Mustafa Kemal Atatürk, de Koerden een eigen staat beloofde, liep het toch anders voor de Koerden. Al vanaf het begin dat de republiek Turkije werd uitgeroepen in de twintigste eeuw werd gepoogd de Koerdische cultuur te verbannen en enige vorm van Koerdisch nationalisme de kop in te drukken. De oprichting van een Koerdische staat, zou namelijk een bedreiging vormen voor de eenheid van Turkije.

Vanaf de jaren 80 werd het streven naar een eigen Koerdische staat door de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) hervat door een gewapende strijd te beginnen. De strijd die al meer

dan 35 woedt kostte bijna 40.000 mensen het leven, een groot deel daarvan zijn burgerslachtoffers. Daarnaast werden 3 miljoen mensen door het geweld uit hun huizen verjaagd en tast de strijd steeds verder de Turkse democratie aan. Anno 2016 leveren de Koerden nog steeds strijd om de realisatie van Koerdistan mogelijk te maken.

De Turkse president Erdoğan was aan het begin van zijn machtsperiode voorstander van een betere behandeling van de Koerden. Het gegeven dat Erdoğan's partij, de AKP, tijdens de verkiezingen in 2015 geen meerderheid haalde in het parlement heeft ongetwijfeld ertoe geleid dat Erdoğan zijn beleid jegens de Koerden heeft veranderd. Een strengere koers richting de Koerden zal in Erdoğan 's visie zorgen voor meer stemmen.

Deze nieuwe koers baart de internationale coalitie ernstige zorgen, want de Koerden zijn een onmisbare bondgenoot in de oorlog tegen IS. Naast de door Amerika geleide coalitie, krijgen de Koerden ook steun van Rusland. Met deze twee sterke bondgenoten voelen de Koerden zich dusdanig gesterkt dat de realisatie van een aangesloten Koerdische staat, gezien de wanorde die in het Midden-Oosten is ontstaan, mogelijk is. De oprichting van Koerdistan kan de macht van Ankara aantasten, gezien het grote percentage Koerden dat in Turkije woont. Erdoğan zal er dan ook alles aan doen om te voorkomen dat een Koerdische staat ten koste gaat van Turks grondgebied.

Hoewel Turkije zelf ook oorlog voert tegen de Islamitische Staat, beschouwt Ankara de Koerden als een grotere vijand. De reeks aanslagen aan het begin van dit jaar, waarvan velen al dan niet onterecht in de schoenen werden geschoven van de Koerden, hebben ertoe geleid dat de Turken zijn begonnen met het bombarderen van Koerdische doelwitten in Syrië.

Voor zowel de Verenigde Staten als Europa is het moeilijk om Turkije te laten stoppen met het bombarderen van de Koerden in Irak en Syrië. De internationale coalitie heeft namelijk Turkse vliegbases nodig om vanuit daar luchtaanvallen op de

Islamitische Staat uit te voeren. Daarnaast heeft Europa Turkije nodig bij het indammen van de vluchtelingencrisis. Ook heeft de Amerikaanse president Obama gezegd dat Turkije zich moet kunnen verdedigen indien de veiligheid van haar burgers geschonden wordt.

Belang van Turkije

Op de NAVO top in Wales in september 2014 vroeg de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken John Kerry belangrijke NAVO landen te helpen in de strijd tegen de Islamitische Staat. Veel NAVO lidstaten gaven hier gehoor aan en sloten zich aan bij de door de Amerikanen geleide alliantie. Turkije, dat zich pas later ging mengen in het Syrische conflict, is zoals al eerder genoemd van groot belang in een succesvolle oorlog tegen de Islamitische Staat. Tegelijkertijd hebben de NAVO landen de Koerden nodig als grondtroepen in de strijd tegen de Islamitische Staat.

Veel andere opties zijn er niet. Het steunen van het Assad regime of een Iran-Hezbollah coalitie behoort niet tot de mogelijkheden. Turkije heeft een sterk leger waarmee het in staat zou kunnen zijn om de Islamitische Staat, het Syrische leger van Assad en Hezbollah te vernietigen.

Indien Turkije daadwerkelijk over zou gaan op het binnenvallen van Syrië, kan de internationale coalitie stoppen met het uitvoeren van luchtaanvallen op de Islamitische Staat. Dit zal gezien de voorkeur van Erdoğan om eerst de Koerden te bestrijden, als vergelding van een reeks bloedige aanslagen, niet gebeuren.

Officieren van de Islamitische Staat hebben te kennen gegeven niet te vrezen voor Turkse aanvallen, ze beschouwen de Turken eerder als een bondgenoot in de strijd tegen de Koerden. Het is dan ook niet wonderbaarlijk dat nieuwe IS soldaten via Turkije naar Syrië reizen terwijl dit Koerdische strijders onmogelijk wordt gemaakt.

Het is van belang dat Turkije zich richt op de strijd tegen de Islamitische Staat, wil er een snelle oplossing komen voor de Syrische burgeroorlog. Dit kan gezien de ontwikkelingen en de eeuwige strijd tussen de Koerden en Turkije erg moeilijk worden.

Rol van Rusland

Naast de steun die de Koerden ontvangen van de internationale coalitie krijgen zij, zoals al eerder in het artikel vermeld, ook steun van Rusland. Dit kan leiden tot een escalatie van het Syrische conflict. Moskou is een bondgenoot van de Syrische president Assad, de Turken daarentegen steunen een aantal groeperingen die af willen van het huidige Syrische regime.

De spanningen tussen Ankara en Moskou liepen eind november al op toen de Turken een Russisch gevechtsvliegtuig neerschoten. Moskou antwoordde door, naar alle waar-

schijnlijkheid, de Koerden te steunen. Deze steun kan ertoe leiden dat er een wig wordt gedreven tussen de groeperingen die oorlog voeren met de Islamitische Staat. Met name voor de NAVO-lidstaten zijn de spanningen tussen Turkije en Rusland ongunstig.

Mits de Koerden voldoende steun krijgen van de Russen is de realisatie van een autonome Koerdische staat in het noorden van Syrië haalbaar. Een gevolg hiervan zou kunnen zijn dat de Koerden alle andere groeperingen zullen verdrijven uit dit gebied.

Dit is niet alleen voor de Turken een groot probleem, maar ook voor alle partijen die tegen Assad en IS zijn aangezien de groeperingen in het beoogde gebied dat de Koerden willen annexeren vechten tegen de Islamitische Staat.

Een ander scenario is dat de steun van Rusland aan de Koerden kan leiden tot een directe confrontatie tussen Moskou en Ankara. De aanslag in Ankara van afgelopen februari, waarvan Erdoğan de Koerden de schuld geeft, heeft er toe geleid dat de spanningen tussen Turkije en Rusland verder zijn opgelopen. De Turken bestoken de Syrische koerden al vanaf de Turkse grens. Ook heeft Ankara uitgesproken dat het bereid is troepen te sturen naar het noorden van Syrië. Indien Turkse troepen daadwerkelijk de grens met Syrië oversteken om de Koerden te bestrijden, zullen Russische troepen spoedig volgen om de Koerden bij te staan.

Dit zou kunnen resulteren in een militaire confrontatie tussen Rusland en NAVO lid Turkije. Een verdere escalatie van het Syrische conflict is voor de NAVO onacceptabel. De lidstaten zullen Ankara niet bijstaan, indien het conflict escaleert als gevolg van Turkse agressie. Een beroep op Artikel 5, waarin staat dat een aanval op een van de NAVO-lidstaten een aanval op allen betekent, kan volgens de Luxemburgse Minister van Buitenlandse Zaken Jean Asselborn alleen worden gedaan mits Turkije daadwerkelijk wordt aangevallen.

De spanningen tussen Turkije en de Koerden kunnen ertoe leiden dat de strijd tegen de Islamitische Staat wordt bemoeilijkt. De NAVO-lidstaten die deelnemen aan de internationale coalitie wensen niet betrokken te raken in een situatie

waarin zij partij moeten kiezen tussen twee bondgenoten die beiden IS bestrijden.

Conclusie

Concluderend kan worden gesteld dat de strijd tussen de Koerden en Turkije kan leiden tot een totale escalatie van de Syrische burgeroorlog, waarbij Rusland ook betrokken kan raken. Dit zal een effectieve strijd tegen de Islamitische Staat bemoeilijken. De internationale coalitie, maar met de NAVO, wilt voorkomen dat het in conflict raak met Rusland. Turkije zal dus prioriteit moeten geven aan de bestrijding van IS wil het een einde aan de Syrische burgeroorlog.

Benjamin Bouwer is een student Internationale Betrekkingen aan de Universiteit Leiden en redacteur bij JASON Magazine

Bronnen

D. Zandbee, 'Een jaar strijd tegen Islamitische Staat: de balans', Internationale Spectator 8 (2015)
<http://www.internationalespectator.nl/pub/2015/8/een_jaar_strijd_tegen_is/>

The Economist, 'Turkey's war on the Kurds', The Economist
<<http://www.economist.com/news/leaders/21688857-turkeys-president-must-give-up-trying-crush-kurds-instead-he-should-reopen-peace>>

Redactie Trouw, 'Waarom Erdogan meteen vergeldingsacties tegen de Koerden uitvoert', Trouw
<<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/4262921/2016/03/14/Waarom-Erdogan-meteen-vergeldingsacties-tegen-de-Koerden-uitvoert.dhtml>>

M. J. Totten, 'The Trouble with Turkey: Erdogan, ISIS, and the Kurds', World Affairs
<<http://www.worldaffairsjournal.org/article/trouble-turkey-erdogan-isis-and-kurds>>

M. Becker, M. Gebauer, K. Von Hammerstein, C. Hoffman, P. Müller, R. Neukirch, R. Pfister, M. Schepp, C. Schult, 'Putin vs. Erdogan: NATO concerned over possible Russia-Turkey hostilities', Spiegel online International
<http://www.spiegel.de/international/world/nato-worried-about-possible-turkey-russia-hostilities-a-1078349.html>

W. Mead, 'Russia Wields the Kurdish Weapon', The American Interest
<<http://www.the-american-interest.com/2016/02/16/russia-wields-the-kurdish-weapon/>>

How the NATO survived after keeping the Russians out, the Americans in, and the Germans down: A theoretical framework

Provided by JASON Magazine

The North Atlantic Treaty Organization was established on April 4th 1949 and had one single goal; to keep the Russians out, the Americans in, and the Germans down. In the beginning the NATO was nothing more than a political organization that would take away the doubts over the strength of the relationship between European states and the United States. In our view, this collaboration seems to be a logic decision, but when the US Senate first began to debate the issue of a formal US commitment to Europe following World War II, it was puzzling for many senators to see the relationship between the US and Europe as a regional one. How could the United States and Europe be part of the same region? It seemed ridiculous to talk of a common region with 3.000 miles of ocean in-between. In the end, geography was defeated by the wish of the principals to create an agent and the NATO was established. This international organization became essential in ensuring military back up if one of the member states would be attacked by the Soviet Union. If one of them was attacked, all other states would assist in a collective self-defense. As we all know, the NATO did serve its purpose. After the outbreak of the Korean war and later on the Cold war, it became clear all Communist countries established their own alliance. Although during most of the Cold war the NATO did not enforce military actions, the threat of the Warsaw Pact was constantly sensible in the notorious arms race. The NATO served as an agent of the Western countries (as principals) during the Cold war.

But why would the Western countries create an organization instead of form an alliance just like the Warsaw Pact? Delegation to an international organization is a particular form of international cooperation which has specific benefits. Explaining these benefits simultaneously explains why the NATO was established in its form. First, countries delegate to specialized agents with the expertise, time, political ability and resources to perform a task. The creation of NATO brought about some standardization of allied military terminology, procedures, and technology, which in many cases meant European countries adopting US practices. Also, aircraft marshalling signals were standardized, so that any NATO aircraft could land at any NATO base. Other standards such as the NATO phonetic alphabet have made their way beyond NATO into civilian use. European states on their own lacked technical expertise, resources and therefore credibility to make policy on their own. The greater the needs of

states, the larger the gains from specialization and the more likely states are to delegate to international organizations as agents.

Second, states delegate to international organizations when collective decision-making and dispute resolution is essential in a short amount of time. The anticipation of future conflicts inhibits cooperation. Principals can lower their future transactions costs and secure cooperation and decision-making by delegating authority to an agent. And if the principals have designed the process of decision-making well, there will be taken care of their preferences in every new decision.

Third and probably most important, delegating authority into an international organization enhances the credibility of their policy commitments. This has a two-sided effect. On the one hand it increases credibility in opposite of each other

member state. On the other hand, it gives more leverage to possible opponents. Together we stand: If one of NATO's members becomes victims of a hostile attack, it responds in collective self-defense. This collectivity has a deterrent effect on opponents.

However, delegation of authority to an international organization has its downside. An organization can create its own autonomy within its given authority. In this way, the agent starts to influence the principle. After the ending of the Cold war in 1989, one could say the original purpose of the NATO was fulfilled. The Russians were kept out, the Americans kept in and the Germans kept down. The end of the Cold war did not only mean the end of the arms race between super powers, but also became a turning point in the distribu-

tion of power among state actors and non-state actors. The NATO was granted authority by delegation. Delegation is a conditional grant of authority from a principal to an agent that empowers the latter to act on behalf of the former. This authority is limited in time of scope and must be revocable by the principal. Although not specifically recorded, the time and scope limit of the NATO was clear. However, as seen in the principal-agent theory, agents create their own autonomy. During the time of activity of the NATO they gained specific information and knowledge, which made the Western countries more dependent of the NATO as agent. Also the threat of a massive assault of the Soviet Union on Europe caused a stronger and faster development of the NATO. If this threat did not have existed or in a smaller size, NATO certainly would have remained a much weaker organization. Through this autonomy it created a new function and conditions that were conducive to peace in Europe which made the NATO able to prosper and endure.

The agent becomes independent and adopts itself in a new form to survive. The "North" Atlantic community expanded to Central and Eastern Europe including former members of the Warsaw pact. Twelve new members in total joined the NATO since the end of the cold war and many more countries around all of the world are in some way through several partnerships connected to this international organization. The organization has not only expanded but also deepened its institutional structures through different councils and committees. Within the original agent, other principal-agent relations have been developed. Although the head to the NATO government consists the 28 member states which formally have the ultimate vote, many decisions are being made within the NATO. Each of the 28 member states delegates this task to a permanent agent. The NATO has become independent and created its own goals to achieve. Whereas no military operations took place during the Cold war, afterwards the NATO became involved in many peace keeping missions. Through these developments the NATO has taken a permanent position of power as an international organization which promotes peace and cooperation among member states and worldwide. You could almost say the NATO has become the principal itself and it is just a matter of time before it gets overruled by its own agents.

*Mathieu Segers, Het Oekraïne Referendum College
4 april, Perscentrum Nieuwspoor
Foto's: Freek van den Bergh*

*Paul Scheffer, Het Grote Vluchtelingen College
26 april, Perscentrum Nieuwspoor
Foto's: Michelle Zandbergen*

Noord-Atlantische Verdrags- organisatie (NAVO)

Door Europa Nu,
partner van het Montesquieu Instituut

De Noord-Atlantische Verdrags Organisatie (NAVO) werd in 1949 opgericht met als doel door onderlinge samenwerking de veiligheid van niet-communistische landen van Europa tegen eventuele agressie van de Sovjet-Unie te waarborgen. Inmiddels zijn 28 landen lid van de NAVO. De NAVO werkt samen met internationale organisaties, zoals de Europese Unie, de OVSE en de VN om wereldwijd stabiliteit te bevorderen.

De samenwerking is sinds 1991 niet meer gericht op het beschermen van de lidstaten tegen agressie van de Sovjet-Unie, maar op bescherming van de bondgenoten tegen moderne dreigingen, zoals terrorisme. Zo richt de NAVO zich momenteel op o.a. Afghanistan, Irak, Turkije, de Baltische staten en Polen om de stabiliteit in deze landen te bevorderen. De organisatie realiseert haar doelstelling door politieke en militaire middelen in te zetten. De NAVO wordt gefinancierd door de lidstaten die ieder een bijdrage leveren.

1. Doelstelling

De kern van het verdrag bestaat uit artikel 5, dat stelt dat een aanval op één van de NAVO-landen door de andere zal worden opgevat als een aanval op allemaal en dat alle landen zullen samenwerken om de aanval af te weren. Artikel 5 is tot op heden éénmaal van toepassing verklaard na de terreuraanvallen op de VS op 11 september 2001. Tot een feitelijk militair optreden in NAVO-verband kwam het echter niet.

De alliantie wil de laatste jaren niet meer uitsluitend een militaire organisatie zijn. Zij wil ook een politiek verbond van vrije staten vormen. De NAVO wil de veiligheid van Europa en Amerika garanderen door gelijkgezinde, nieuwe democratieën op te nemen. Het lidmaatschap moet deze landen helpen bij hun ontwikkeling en tevens handel en economische groei bevorderen om zo de stabiliteit in Europa te vergroten.

2. Organisatie

De structuur van de NAVO is intergouvernementeel: een bondgenootschap tussen 'gelijkwaardige regeringen'. Dit houdt in dat alle lidstaten moeten instemmen, anders komt er geen besluit tot stand. Het toporgaan van de NAVO is de Noord-Atlantische Raad, waar alle lidstaten in zijn vertegenwoordigd. De Raad komt op verschillende niveaus bijeen: de ambassadeurs van de lidstaten bij de NAVO, de ministers van Buitenlandse Zaken, staatshoofden en regeringsleiders. Tot 1967 was Parijs de vestigingsplaats van de NAVO. Toen Frankrijk in dat jaar zijn krijgsmacht uit de NAVO terugtrok, werd Brussel het hoofdkwartier.

3. Troepensterkte

Hoewel veel van haar lidstaten behoorlijke bezuinigingen op

gewapende strijdkrachten doorvoerden, blijft de NAVO met een militaire uitgave van alle NAVO-landen samen van zo'n negenhonderd miljard dollar en 3,3 miljoen soldaten nog steeds verreweg de grootste militaire macht ter wereld. Dit is wel voor het grootste gedeelte aan de Verenigde Staten te danken. De grootmacht is goed voor 70 procent van de totale defensie-uitgaven van de 28 lidstaten van de NAVO.

Van de Europese lidstaten spendeerden in 2015 alleen Griekenland, Polen en Groot-Brittannië meer dan het streefbedrag van 2 procent van het Bruto Binnenlands Product aan hun legermacht. Met een uitgave van 3,6 procent van het BBP zaten de Verenigde Staten daar ver boven. De Europese landen blijven tot groot ongenoegen van de VS al jaren achter in hun uitgaven.

In vergelijking met andere landen in de wereld heeft de NAVO echter een onevenredig groot voordeel. De 3,3 miljoen soldaten van de NAVO steken sterk af tegen de 2,4 miljoen manschappen van China en de 'slechts' 845.000 soldaten van Rusland.

4. Interventiemacht

Na de ineenstorting van de Sovjet-Unie was het niet langer noodzakelijk om grote hoeveelheden troepen aan de grenzen van het NAVO-gebied te stationeren. In 2002 besloot de NAVO dan ook tot het opzetten van een snelle interventiemacht (NATO Response Force of NRF). Deze interventiemacht biedt niet alleen bescherming maar ook ondersteuning bij humanitaire expedities.

Naar aanleiding van de Russische agressie in Oekraïne besloot de NAVO tot het instellen van een zeer snel inzetbare flitsmacht (Very High Readiness Joint Task Force of VJTF) als aanvulling op de NAVO interventiemacht. Deze VJTF zal de speerpunt vormen van de normale interventiemacht en zal vooral bescherming bieden tegen zeer acute dreigingen aan de oost- of zuidflank van het bondgenootschap. De ultrasnelle legermacht moet binnen 48 uur inzetbaar zijn. Nederland, Duitsland en Noorwegen nemen in 2015 het voortouw door in de testfase gezamenlijk ongeveer 800 militairen te leveren. Begin 2016 moet de VJTF volledig operationeel zijn.

5. Leiding

De militaire leiding van de NAVO-strijdkrachten berust bij de 'Supreme Allied Commander Europe'. Deze functie wordt altijd bekleed door een Amerikaan. Sinds juni 2013 is dat:

- Generaal Philip M. Breedlove (Verenigde Staten)

De politiek-ambtelijke leiding van de NAVO berust bij de secretaris-generaal. Dit is per 1 oktober 2014 de Noor Jens Stoltenberg.

Eerdere secretarissen-generaal

- Anders Fogh Rasmussen (Denemarken, 2009-2014)
- Jaap de Hoop Scheffer (Nederland, 2004-2009)
- Lord Robertson (Verenigd Koninkrijk, 1999-2003)
- Javier Solana (Spanje, 1995-1999)
- Willy Claes (België, 1994-1995)
- Manfred Wörner (Duitsland, 1988-1994)
- Lord Carrington (Verenigd Koninkrijk, 1984-1988)
- Joseph Luns (Nederland, 1971-1984)
- Manlio Brosio (Italië, 1964-1971)
- Dirk Stikker (Nederland, 1961-1964)
- Paul-Henri Spaak (België, 1957-1961)
- Lord Ismay (Verenigd Koninkrijk, 1952-1957)

6. Leden

Sinds de val van de Berlijnse Muur (1989) zijn een aantal voormalige Oostbloklanden lid geworden van de NAVO. In 1999 werden de Tsjechische Republiek, Polen en Hongarije lid, wat een decennium eerder nog volstrekt ondenkbaar zou zijn geweest. In 2004 traden Roemenië, Bulgarije, Slowakije, Slovenië, Estland, Letland en Litouwen toe. In april 2009 zijn Albanië en Kroatië ook lid geworden van de NAVO. Ook Oekraïne, Georgië en de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië hebben interesse in het NAVO-lidmaatschap.

De 28 leden van de NAVO zijn:

Albanië, België, Bulgarije, Canada, Denemarken, Duitsland, Estland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, IJsland, Italië, Kroatië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechische Republiek, Turkije, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten.

EUROPE LECTURE

Discussing Europe's significance

Monday, June 13 2016, 17h15 - 18h45, Kloosterkerk The Hague

Protecting cultural heritage in times of conflict

What are the strategies and actions to respond to cultural cleansing, deliberate destruction of culture and illicit trafficking of cultural property?

How should the European and international community use international criminal law to combat acts of destruction or damage to cultural heritage?

Speakers

Irina Bokova is the Director-General of UNESCO and official candidate for the position of UN Secretary-General.

Silvia Fernández de Gurmendi is the President of the International Criminal Court in The Hague.

Sada Mire is a Somali archaeologist and a researcher at the University of Leiden.

Practical information

Date: Monday, June 13, 17.15 hrs

Location: Kloosterkerk, The Hague (Lange Voorhout 4)

Tickets: € 9,50 (students, Ooievaarspas € 7,-)

Registration: www.euroleecture.com

The Europe Lecture 2016 is organised by the Europe Lecture Foundation, in collaboration with Europa Nostra and the Netherlands National Commission for UNESCO. With the support of the Municipality of The Hague.

www.euroleecture.com

Defensiebeleid (Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid)

Door Europa Nu,
partner van het Montesquieu Instituut

De Europese Unie is al enkele decennia bezig om een samenhangend Europees defensiebeleid op te stellen. Vroeger ging het bij defensie in Europa vooral om de verdediging van het eigen land tegen een aanvaller. Dit veranderde sinds het einde van de Koude Oorlog. Tegenwoordig zijn militaire operaties vaker bedoeld om vrede te bewaren, of om te helpen bij de opbouw van een land dat is verwoest door een oorlog of door interne conflicten. Door deze veranderingen is het defensiebeleid in Europa steeds in ontwikkeling.

De Europese Unie heeft geen gemeenschappelijk leger. De militaire verdediging van veel lidstaten van de Europese Unie en enkele kandidaat-lidstaten wordt, behalve door hun eigen nationale leger, gegarandeerd door de Noord-Atlantische Verdrags Organisatie (NAVO). De laatste jaren gaan er geluiden op dat er een defensiemacht onder commando van de EU moet komen.

Ondanks deze geluiden is er geen overeenstemming bereikt over een Europese defensiemacht. De lidstaten kwamen de afgelopen jaren wel overeen dat er meer samengewerkt moet worden op het gebied van defensie-innovatie, zoals de bouw van drones en bij de ontwikkeling van systemen die cybercriminaliteit kunnen voorkomen.

1. Ontwikkeling in vogelvlucht

De basis voor het huidige defensiebeleid van de Europese Unie ligt in de periode na de Tweede Wereldoorlog. In 1952 werd de Europese Defensiegemeenschap (EDG) opgericht. Deze mislukte uiteindelijk. Door de dood van Stalin, een jaar later, leek het einde van de Koude Oorlog nabij en leek een Europees leger minder belangrijk.

De Europese Unie is sinds enkele jaren bezig om opnieuw een samenhangend defensiebeleid op te stellen. Sinds mei 2002 komen de ministers van defensie uit alle EU-lidstaten enkele keren per jaar bijeen om over dit gemeenschappelijke beleid te vergaderen. In december 2002 kreeg de discussie

over Europese strijdkrachten een impuls door de werkzaamheden van Werkgroep VIII 'Defensie' van de Europese Conventie.

Met het in werking treden van het Verdrag van Lissabon op 1 december 2009 is het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB) vervangen door het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB). De voornaamste vernieuwingen hiervan zijn dat het GVDB zich dient te richten op een geleidelijk tot stand brengen van een gemeenschappelijke Europese defensie.

Bij het Europese defensiebeleid speelt de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) een belangrijke rol als coördinator van alle externe betrekkingen van de EU.

Tevens zijn er drie nieuwe soorten mogelijke missies toegevoegd, waarmee het aantal soorten missies op zes komt (nieuwe taken zijn vetgedrukt):

- Humanitaire en evacuatiemissies
- Missies met het oog op conflictpreventie en vredeshandhaving
- Crisisbeheersingsmissies van strijdkrachten
- **Gezamenlijke ontwapeningsacties**
- **Advies en bijstand op militair gebied**
- **Stabiliseringoperaties na afloop van conflicten**

Bijstand bij aanval op grondgebied

Een lidstaat die wordt aangevallen mag een beroep doen op de andere lidstaten om hulp en bijstand te verlenen, zo staat het in artikel 42 lid 7 van het Verdrag Europese Unie. Er wordt niet gespecificeerd om wat voor soort hulp het dan gaat, wel wordt gesproken over 'met alle middelen waarover zij beschikken'.

Op 17 november 2015 deed Frankrijk als eerste lidstaat ooit een beroep op deze bepaling, en de andere lidstaten steunden Frankrijk unaniem. Er is toen afgesproken dat Frankrijk op bilaterale basis met landen afspraken zou maken over hoe zij Frankrijk konden bijstaan. Volgens de Hoge Vertegenwoordiger faciliteert de EU, en leidt een beroep op deze bepaling niet automatisch tot een gezamenlijke Europese missie.

NAVO

De Noord-Atlantische Verdrags Organisatie (NAVO) is sinds 1949 het belangrijkste bondgenootschap dat zorgt voor vrede en veiligheid in West-Europa. Het regelt de wederzijdse verdediging en samenwerking van de legers van de leden. Naast de Europese landen maken de Verenigde Staten, Canada en Turkije deel uit van de NAVO.

Sinds 1996 werd er gewerkt aan de ontwikkeling van een Europese pijler binnen de NAVO; de West-Europese Unie (WEU) zou deze rol moeten vervullen. Dit idee is echter nooit goed van de grond gekomen en omdat de taken van de

WEU steeds verder werden geïntegreerd in de Europese Unie, is de WEU in 2011 ook volledig opgeheven. De NAVO blijft belangrijk voor militaire missies, omdat de samenwerking en kennis op EU-niveau nog sterk leunt op de kennis en samenwerkingsverbanden van de NAVO.

Vanaf 2003 beschikt de NAVO over een snelle reactie-eenheid (NATO Response Force) die wereldwijd inzetbaar is. Naar aanleiding van de Russische agressie tijdens de Oekraïne-crisis besloot de NAVO in september 2014, tijdens de top in Wales, tot het oprichten van een Very High Readiness Joint Task Force (VJTF) binnen de NRF. Deze troepen zouden de speerpunt moeten vormen en zo de rol van de NRF vergroten. Hiermee zou met name de verontruste bondgenoten in het oosten gerustgesteld moeten worden. Eind 2016 moet de reactie-eenheid operationeel zijn. Voor de testfase stelt Nederland ongeveer tweehonderd militairen ter beschikking.

OVSE

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) probeert vooral door diplomatieke middelen conflicten te voorkomen of te beperken. Na een conflict biedt de OVSE hulp bij de (weder)opbouw van democratie en rechtsorde. Ook leidt de OVSE de onderhandelingen over ontwapening en wapenbeheersing.

2. Wie doet wat

Bij de besluitvorming op dit beleidsterrein spelen de Europese Commissie, de Raad, de Europese Raad en de Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid een rol.

Initiatief voor nieuw beleid: Raad

Voor voorstellen van algemene richtsnoeren geldt dat de Raad Buitenlandse Zaken deze opstelt. Als het thema binnen deze Raad specifiek gericht is op Defensiebeleid is de Verte-

genwoordiger voor Nederland in deze Raad:
- Jeanine Hennis-Plasschaert (VVD), minister van Defensie

Initiatief voor nieuw beleid: lidstaat of Hoge vertegenwoordiger

Voor voorstellen voor de uitvoering van het defensiebeleid geldt dat een van de lidstaten van de Europese Unie of de Hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid deze opstelt. De Hoge Vertegenwoordiger is:

- Federica Mogherini (Italië)

Invloed nationale parlementen

Nationale parlementen van de lidstaten kunnen binnen acht weken nadat de Europese Commissie een voorstel heeft bekendgemaakt, laten weten dat de Europese Unie zich niet met het onderwerp zou moeten bezighouden.

Vanuit het Nederlandse parlement zijn bij dit beleidsterrein betrokken:

- Eerste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO)
- Vaste commissie voor Defensie (DEF) - Tweede Kamer

Besluitvorming door de Europese Raad

Voor het vaststellen van algemene richtsnoeren geldt dat de Europese Raad besluit met eenparigheid van stemmen.

Vertegenwoordiger van Nederland in de Europese Raad is:

- Mark Rutte (VVD), minister van Algemene Zaken

Besluitvorming door de Raad

Voor voorstellen voor de inzet van missies of besluiten op specifieke onderwerpen geldt dat de Raad besluit met eenparigheid van stemmen.

Voor het Europees Parlement beoordeelt de subcommissie veiligheid en defensie de voorstellen van de Europese Commissie, Hoge vertegenwoordiger en Raad, en de eventuele aanvullingen van de Raad. Voor Nederland is de volgende

Nederlandse Europarlementariër lid:

Lid/leden

- Hans van Baalen (VVD)

Overeenstemming in de Raad van de Europese Unie sluit de procedure af. Als het voorstel door de Raad is goedgekeurd, zorgt de Nederlandse regering ervoor dat het voorstel nationaal wordt uitgevoerd.

Relatie met andere samenwerkingsverbanden NAVO

Het defensiebeleid van de Europese Unie doet geen afbreuk aan de verplichtingen die lidstaten van de Europese Unie zijn aangegaan in NAVO-verband. In de NAVO worden, afhankelijk van het niveau waarop, besluiten genomen door de ambassadeurs van de lidstaten bij de NAVO, door de ministers van Buitenlandse Zaken, of door de staatshoofden en regeringsleiders. Besluiten worden genomen met eenparigheid van stemmen. De dagelijkse leiding van de NAVO berust bij de secretaris-generaal:

- Jens Stoltenberg

OVSE

De ministers van Buitenlandse Zaken van de landen die lid zijn van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) komen eens per jaar bijeen. In het kader van de OVSE worden slechts politieke afspraken gemaakt, waarvan het aan de betrokken lidstaten zelf is om ze uit te voeren.

Masterclass: De Nieuwe Public Affairs Professional

Ontdek het effect van trends op uw taken en prioriteiten.

Datum: 20 juni
Tijd: 09.15-17.15 uur
Kosten: € 595,- incl. lunch en e-coaching

Leergang Ambtelijk Vakmanschap

Maatschappelijke impact in een politiek-bestuurlijke omgeving.

Periode: 6 september t/m 8 november
Omvang: 7 dagen
Kosten: € 3.400,-

Leergang Public Affairs

Effectief beïnvloeden van beleids- en besluitvormingsprocessen.

Periode: 12 september t/m 13 december
Omvang: 10 dagen
Kosten: € 4.595,-

Masterclass: Politics, Philosophy & Economics (PPE)

Nieuwe inzichten over de vluchtelingencrisis, belasting- hervormingen, marktwerking in de zorg en de rol van de Eerste Kamer.

Data: 29 september, 6 en 13 oktober
Tijd: 19.00 tot 21.30 uur
Kosten: € 95,-

Verdiepingsleergang Public Affairs

Inspirerend en intensieve verdieping in Public Affairs voor gevorderden op dit vakgebied.

Periode: 31 oktober t/m 19 december
Omvang: 5 dagen en 2 avonden
Kosten: € 3.250,-

Certified Public Manager® (CPM)

Speciaal voor Senior Public Controllers. Inschrijving vóór 1 juli 10% korting.

Periode: November 2016 t/m januari 2018
Kosten: € 12.500,-

Leergang Terrorisme, Recht en Veiligheid voor practitioners

Speciaal voor mensen uit het werkveld van (contra)terrorisme; hoogwaardige kennis en praktische inzichten.

Periode: 3 november t/m 16 december
Omvang: 8 dagen
Kosten: € 3.400,-

Masterclass Leadership: Shakespeare & Retorica

Om communicatie helder en effectief te maken is bewustwording en oefening noodzakelijk. Maar hoe werkt dat en hoe kan u dat zelf realiseren?

Periode: 3 november t/m 8 december
Omvang: 6 dagen (16.00-18.30)
Kosten: € 975,-

Inspirerend. Academisch. Praktisch. Innovatief.

Faculty of Governance and Global Affairs

**Universiteit
Leiden**
The Netherlands

Master of Science International Relations & Diplomacy

In the current era of global interdependence, collaborative efforts are needed to meet the most pressing challenges in international politics, security and economics. Transnational channels of communication, global trade and capital flows characterise an increasingly interconnected world of both nation states and non-state actors.

The two-year MSc programme in International Relations & Diplomacy offers a distinctive blend of graduate-level education in International Relations, and practical training in international negotiation and diplomacy. It is offered in collaboration between Leiden University and the Netherlands Institute of International Relations, Clingendael.

Our students can find jobs as:

- staff members at international organisations and NGOs
- trainees and experts at government institutions
- political reporters and analysts for various media
- staff members at embassies and diplomatic think tanks

Start date: September
Duration: 2 years
Degree: MSc
Location: The Hague
Language: English
Mode of study: Fulltime

For more information on entry requirements, how to apply, application deadlines and tuition fees:

www.unileidenmasters.nl

For scholarships, please visit: www.prospectivestudents.leiden.edu/scholarships

Programme director:
Professor Madeleine Hosli

Contact:
Ragnhild Drange
mird@fgga.leidenuniv.nl

**Leiden University
Faculty of Governance
and Global Affairs**

Visiting Address:
Stichthage - 12th floor
Koningin Julianaplein 10
2595 AA The Hague

Postal Address:
PO Box 13228
2501 EE The Hague
The Netherlands

www.universiteitleiden.nl/en

Discover the world at Leiden University

DE WERELD IN BEELDEN

Beeld is in de wereld waarin wij leven steeds bepalender. We denken steeds meer in beelden. We communiceren steeds meer in beelden. Beelden lijken onze nieuwe woorden. dpa picture alliance is een beeldbank met meer dan 25 miljoen foto's. Dagelijks stromen er honderden nieuwe foto's binnen. Foto's van nu en foto's van toen. Van over de hele wereld, met als specialisatie Duitsland. www.picture-alliance.com. Voor uw communicatie en publicaties.

Contact voor Nederland: Edouard van Arem | Strandhuis Communicatie
www.picture-alliance.com | 06 46 13 33 91 | foto@strandhuis-communicatie.nl

THE

TAILOR / MATES

WE MADE IT

WE'RE NOT HERE TO SELL SUITS,
WE'RE HERE TO SHARE OUR PASSION

DE MAATPAKKEN SPECIALIST VAN NEDERLAND.
100% TAILOR-MADE V.A. €499,-.
KOM LANGS IN ONZE FLAGSHIP STORE OF
MAAK EEN AFSPRAAK THUIS OF OP KANTOOR.

www.thetailormates.nl

E: tailor@thetailormates.nl T: 020 77 43700

WO. 4 MEI

SOUTHSIDE JOHNNY & THE ASBURY JUKES

STEENGOEDE BLUES IN DE STIJL VAN BRUCE SPRINGSTEEN. 'THE BOSS' SCHREEF
ZELFS EEN AANTAL NUMMERS.

ZA. 21 MEI

DE RĒGĀHS

DE HAAGSE REGAHS TOVEREN PAARD VAN TROJE OM TOT DE BIERBAR VAN SEVILLA!

ZO. 29 MEI

PUUR GELUL

EEN AVOND VERDONDEREND ZINLOOS VERBAAL GEWELD MET O.A. HERMAN BRUSSELMANS EN KLUUN.

ZA. 18 JUNI

PVT PRESENTEERT:

BLØF @ ZUIDERPARKTHEATER

MEEBLEREN MET HITS ALS 'HARDER DAN IK HEBBEN KAN' IN EEN OPENLUCHTHEATER.

VR. 21 OKT

ED STRUIJLAART

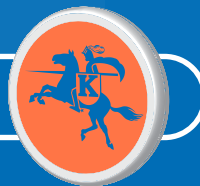
LEKKERE FEELGOOD POP, KLINT ALS GAVIN DEGRAW EN JOHN MAYER.

PAARD
VAN
TROJE

PRINSEGRACHT 12 DEN HAAG
WWW.PAARD.NL

TROTSE PARTNER VAN HET HAAGSCH COLLEGE

REPRO- VAN DE KAMP

PAPIER | DIGITAAL | 3D

WEGASTRAAT 40, DEN HAAG | TELEFOON: 070-3476464

WWW.REPROVANDEKAMP.NL